

İmâm Nevevî Hazretleri Riyâzü's-Sâlihîn Kitabı, Kişinin Cihat Etmesi

Eûzubillahimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn.

Ve'ssalâtu ve'sselâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn.

İmâm Nevevî hazretleri *Riyâzü's-Sâlihîn* kitabını meydana getirirken konuyu ortaya koyuyor. Konu başlığını ortaya koyduktan sonra o konuyla ilgili en önde gelen, o konuyu en iyi kavrayan, ifade eden âyet-i kerîmeleri sıralıyor.

Karşımıza *Bâbu'l-Mücâhede* çıktı. Kişinin cihat etmesi bâbı. Dinin düşmanlarının dine zarar vermek için yaptığı gayret ve cehdlerin karşısında dindarın bu ters çalışmalara zıt çalışmalara aykırı çalışmalara müspet gayretlerle direnmesi lazım, karşı koyması lazım, onları yenmeye gayret etmesi lazım, o engelleri, arızaları yoldan kaldırması lazım. İşte bu İslâm dışı güçlerin İslâm'a yönelttikleri çeşitli faaliyetlere müslümanın "İslâm'a yardım olsun"

diye ortaya koymuş olduğu müspet faaliyetlere mücahede diyoruz.

Bu mücahede çeşitli kademelerde olur. Biliyorsunuz, en büyüğü insanın nefsi ile mücahededir. Buna hadîs-i şerîflerde Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz *cihâd-ı ekber* adını vermiştir.

Bizim yolumuz da biliyorsunuz ihsan ve takvâ yoludur. Tutturduğumuz yol sağlam yoldur, garantili yoldur, Allah'ın rızasının olduğu yoldur. Ve hadîs-i şerîflerde bildirilen en büyük düşman ile, nefis ile uğraşmak, onu yenmeye çalışmak yoludur yolumuz *elhamdülillah*.

Din düşmanları olan kâfirlerle, müşriklerle yapılan, gözümüzde büyüttüğümüz savaşlar en büyük düşmandan sonra, onunla yapılan cihattan sonra gelir. Hani hakikaten yüreğimiz yaralanıyor Balkanlar'da, Kafkasya'da, Asya'da, Afrika'da, dünyanın muhtelif yerlerinde müslüman kardeşlerimize düşmanlar kâfirler saldırıyorlar. Biz de bunlardan kendimiz şu anda rahat bir yerde olmamıza rağmen savaşın içinde olmamamıza rağmen

fevkalade rahatsız oluyoruz, üzülüyoruz, fevkalade keyfimiz kaçıyor. Ama bu daha küçük bir cihattır. En büyük olan cihat insanın kendisinin nefsiyle olan savaşıdır.

Buradaki *cihâd-ı ekber* ile *cihâd-ı asgar* kelimelerinde *ekber* ve *askar* kelimeleri, mukayese bâbında kullanılan sıfatlardır. *Cihâd-ı ekber* öteki cihatlar göre daha büyük cihat demektir, *cihâd-ı asgar* nefisle mücadeleye göre daha küçük olan, nispeten geride olan cihat demektir.

Bizim bugün gözümüzde büyüttüğümüz ve bize büyük üzüntüler veren ve müslümanların bir kısmının şehit olmasına yol açan, evlerin, köylerin, şehirlerin yıkılmasına yakılmasına sebep olan cihat, dikkat edilirse, “küçük cihat”, nispeten daha küçük cihat diye zikrediliyor. O halde demek ki nefisle uğraşmak çok mühimdir.

Kâl Allahu Teâlâ. “Allahu Teâlâ hazretleri Kur’ân-ı Kerîm’inde buyurdu ki;

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ

1. الْمُحْسِنِينَ

Bizim uğrumuzda, bizim için, bizim yolumuzda cihat edenlere biz hidayet eyleriz, yollarımızı gösteririz, onları yollarımızı buldurup yollarımıza sevk ederiz. Hidayet yolunda olurlar ve ayakları o yolda olmuş olur, yanlış yollara sapmamış olur.

a. Allah Muhsin Kulları İle Beraberdır

Ve innallahe le-ma'a'l-muhsinîn. Hiç şüphe yok ki Allahu Teâlâ hazretleri muhsin kullarıyla beraberdir.

Muhsin kul da yaptığı şeyi güzel yapan, hüsünlü. *Hüsün* güzellik demek Arapça'da. Muhsin yaptığı işi güzel yapan. Hüsün ile güzel, yerli yerinde yapan demektir. Hüsün, güzel yapılan şeyin her şeyde olması lazım. Mü'min her yaptığı işi güzel yapması lazım. Sanatkâr, sanatını güzel yapması lazım. Memur, memuriyetini güzel yapması lazım. Herkes işlediği işi

---

¹ 29/ Ankebut, 69.

güzel yapması lazım. Ama bütün müslümanlar bir şeyi en güzel yapması lazım: Allah'a kulluğu en güzel yapması lazım. Hepimizin genel mesleği, asıl vazifesi Allah'a kulluktur. Allah'a kulluğu güzel bir tarzda yapmaya *ihsan* derler. Bunun güzel olması için anahtar da hadîs-i şerîfte vardır.

Allah'a güzel kulluk yapmak için Allah'ın bizi gördüğünü devamlı hatırdan tutmak lazım. Allah bizi görüyor. Allah bizimle beraber. Allah bizim her yaptığımızı görmekte. Biz onun huzurundayız. Binâenaleyh edepsizlik yapmamamız lazım. Allah'ın bize baktığını, bizi gördüğünü düşünerek kendimize çekidüzen vermemiz lazım. Anahtar budur. Kulluğu güzel yapmanın anahtarı Allah'ın bizi gördüğünü düşünmemizdir. Şuurumuza bunu nakşetmemizdir.

Bir şeyleri bilmek yetmiyor insanlara muhterem kardeşlerim. Nakşedilmesi gerekiyor. İnsan bir şeyleri bildiği zaman unutuyor. Mesela bir kimse şoförlük kursuna devam eder, arabayı kullanmak üzere direksiyonun başına

geçer ama çok heyecanlandığı bir olayla karşılaştığı zaman frene basacak yerde gaza basabiliyor, yanlışlıklar yapabiliyor. Neden? Henüz nakşolmamıştır. İçine işlememiştir.

Bir âyet-i kerîme vardır. O âyet-i kerîmede buyruluyor ki; *Bismillâhirrahmânirrahîm*.

قَالَتِ الْأَعْرَابُ أَمِنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا
2أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

Bedevîler “biz iman ettik” dediler, *âmenna* dediler. *Kul lem tü'minû*. Ey Resûlüm onlara de ki; Siz daha iman etmediniz. *Âmenna* diyorsunuz ama siz daha iman etmediniz. *Ve lemma yedhuli'l-îmânu fi kulûbiküm*. İman gönlünüzün içine girmedi daha. *Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* dediler. *Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden rasûlullah* dediler.

---

² 49/ Hucûrat, 14.

İmanın gereği budur. Bunu söylemektir. Ama onlara Allahu Teâlâ hazretleri, imanı kabul edecek olan makamın sahibi Allah diyor ki; “Daha bu iman değil.” İmanın insanın gönlüne girmesi lazım. Gönül dediğimiz iç alemine nakşolması lazım. Onun için bizim yolumuzun adı nakışla, nakşetmekle ilgilidir. Mesela taşın üstüne bu adamlar şekilleri yapmışlar, binlerce senedir duruyor. Yağmur, çamur, güneş, kar, rüzgâr vesaireye rağmen kâfirlerin bu yazıları çizileri vesaireleri durmuş. İnsanın da iman gönlüne girmesi, nakşolması, iyice yerleşmesi lazım. O yerleşmediği zaman olmuyor.

Biliyorsunuz münâfıklar Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’e geldiler:

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ

لَكَاذِبُونَ³

---

³ 63/ Münafikûn, 1.

Şehadet ederiz ki sen Allah'ın Resûlüsün, dediler. *Vallahu ya'lemu inneke le-Rasûluhu.* Allah biliyor sen onun Resûlüsün. *Vallahu yeşhedü inne'l-münafikîne le-kâzibûn.* Allah da şehadet eder ki münâfıklar yalan söylüyor, yalancılardır.”

Neden?

Diliyle söylüyor.

Demek ki diliyle doğru bir sözü söylemek yetmiyor, bir. Diliyle doğru sözü söyledikten ayrı, bir de içinden, kalbinden inanması lazım. İkinci merhalesi bu. İkinci merhale de kâfi gelmiyor. İmanın insanın içine nakşolması, iyice yerleşmesi lazım.

İyice yerleşmediği zaman da: *Kul lem tü'minû.* “Henüz siz iman etmediniz” deniliyor onlara. İman insanın gönlüne yerleşecek ve yaptığı her şeyi Allah'ın kendisini gördüğünü bilerek, adabına uygun yapacak. O muhsin kul, ibadeti güzel yapan kul o. Allah işte öyle kullarla beraberdir.

Bu beraberlik nedir? *Ve innallahe leme'a'l-muhsinîn*. Allah'ın muhsin kullarla beraberliği nedir? Allah onları seviyor, onların yanında, onların cephesinde onları destekliyor. Onlarla muhabbet beraberliğiyle beraber demek.

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾⁴

Allah her yerde hazır ve nazır olduğundan kâfirin de yanındadır, münâfığın da yanındadır, müşrikin de yanındadır. Ama muhsin kullarının yanında olması, severek, rızasıyla onların cephesinde, onların tarafında demek mânasına geliyor. Büyük bir şeref.

Allah yolunda gayret sarf edenlere Allahu Teâlâ hazretleri kendisine giden esrarlı güzel yolları bir kere gösteriyor. O yollara ayaklarını bastırıyor. Kendisi için çalışanlara kendisine vuslatı nasip edecek. Ve Allah böyle ibadeti güzel yapan kullarla beraberdir. Bu âyet-i kerîme çok önemlidir. Dinimizin çok önemli bir noktasını gözümüzün önüne getiriyor. Biz de

---

⁴ 57/ Hadid, 4.

elhamdülillah çok önemli olan bir noktadan bu işe başlamış olmaktan, bu sayfanın çıkmış olmasından dolayı hayranlık duyuyoruz, hayret ve hayranlıktayız.

Sonra ikinci âyet-i kerîmeyi zikrediyor. *Ve kâle te'âlâ*. Ve yine Allahu Teâlâ hazretleri başka bir âyet-i kerîmede de buyurmuş ki;

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ⁵

Sana çok kesin olduğu için yakîn diye adlandırılan ölüm hadisesi gelinceye kadar Rabbine ibadete müdavim ol. Bir an bile bırakma.

b. Arapça da Bir Objenin Çeşitli İsimlerinin Olması

Arapça'da bir objenin, bir varlığın çok çeşitli adları olur. Mesela hurmanın bilmem kaç tane adı vardır. Bulutun... Çeşitleri biraz fark ettiği için olabilir. Hani az olmuş çok olmuş, sarı renkli, şu renkli, bu renkli filan diye olabilir ama netice itibariyle birçok adı vardır.

---

⁵ 15/ Hicr, 99.

Arslanın bir sürü adı vardır. *Esed* arslan demektir, “haydar” aslan demektir, “gazanfer” arslan demektir. Birçok kelimeler vardır. Mesela kılıcın bir sürü adı vardır, kumun bir sürü adı vardır filan.

Bazı şeylere de isim vermek Araplar’da adettir. Mesela Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz devesine isim vermiş, kılıcına isim vermiş. Eşyalarına da isim vermek vardır. Ölümün isimlerinden bir tanesi de “yakîn”dir. Kur’ân-ı Kerîm’in de birçok isimleri var biliyorsunuz. Geçen gün söyledim mesela “el-zikir” de Kur’ân-ı Kerîm’in isimlerinden biridir. *Furkan, Kur’an, el-zikir, el-Kitâb* vesaire diye. Peygamber Efendimiz’in birçok isimleri var, Mevlâmız’ın birçok isimleri var, Esmâ’-i Hüsnâ’sı var. Ölümün de bir ismi yakîndir.

Bunu niye bu kadar üstüne bastıra bastıra söylüyorum?

Bu Kur’ân-ı Kerîm’in âyetleriyle kâfirler istişhad etmek isterler. Yani Kur’ân-ı Kerîm’in âyetlerini ortaya dökerek müslümanın kafasını karıştırmak isterler. Onların böyle bir âdetleri

vardır. Mü'minler Kur'an'a bağlı olduğu için Kur'ân-ı Kerîm'den âyet getirerek onları sapıtmaya çalışırlar.

Mesela Hz. Ali Efendimiz'i bütün sahabe-den üstün gören muhibleri var, taraftarları var. Onlara *mufaddıla* deniliyor. Tafdil ediyor, üstün görüyor. "En üstün sahabi Hz. Ali'ydi" diyorlar. "En üstün sahabi Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'dir" diye Efendimiz'in hadîs-i şerîfi var. "Ümmetin bütün imanı tartılsa Ebû Bekr'in imanı daha ağır gelir" diye hadîs-i şerîfler var. Hadîs-i şerîflere göre böyle değil ama neyse nihayet o da sahabi. İkisi de aşere-i mübeşşereden.

Kimisi Cebrail'e kızıyor. Niye? Kur'ân-ı Kerîm'i yanlışlıkla Hz. Muhammed-i Mustafa'ya götürmüş diye kızıyor. Halbuki Cebrail yanlış bir şey yapar mı? Allah'ın en büyük meleği, bir. Cebrail yanlış bir şey yapacak olsa Allah-u Teâlâ hazretleri müsaade eder mi? İki. Böyle bir mantık olur mu? Olmaz. Ama bunu böyle düşünenler var. "Kur'ân-ı Kerîm Hz.

Ali'ye gelecekti de Cebrail yanıldı da Hz. Muhammed'e gitti" gibi. Bu kâfir oluyor. Bu düşüncesiyle kâfir oluyor.

Sonra bazısı var, Hz. Ali'ye tapınıyor. Mesela bizim ihvanımızdan bir kardeşimiz vardı, doktor. Bizim ihvanımızdan çocuk. Beş vakit namazında, mütedeyyin. "Hocam biz Alevî bir ailedeniz. Malesef benim babam ve benim ailem Hz. Ali'ye tapınır, ilah bilir onu. Benim böyle namazlı niyazlı bir kimse olduğumu bilse öldürür beni." diyor. Türkiye'de böyle hâl-i hazırda bu inançta olanlar var. İslâm dışı bir zümre aslında.

Yakîn kelimesini niçin bu kadar izah ettim. Bazı sapık insanlar var.

*Va'büd rabbeke hattâ ye'tiyeke'l-yakîn.*⁶ Sana yakîn gelinceye kadar sen Allah'a ibadet et. Yakîn geldi mi ibadeti bırak gibi bir mânayı alıyorlar ve yakîni de şeksiz şüphesiz inanç mânasına alıyorlar. Halbuki öyle değil.

Nereden öyle değil?

---

⁶ 15/ Hicr, 99.

Kur'ân-ı Kerîm'de başka âyet-i kerîmede de geçiyor yakîn kelimesi. Kâfirler âhirete gidecekler, Mahkeme-i Kübrâ'da Allah'ın huzuruna, divanına duracaklar. Allahu Teâlâ hazretleri onlara diyecek ki; “Niye benim varlığımı birliğimi bilemediniz? Niye müşrik oldunuz, kâfir oldunuz?” diyecek. Onlar da diyecekler ki; “İşte biz hayatta azıttık, sapıttık, şaşırdık, eğlendik, keyif ettik, zevk ettik...

﴿وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ﴾⁷

Dalga geçenlerle beraber olduk, onlarla dalga geçtik. Ömrümüz böyle geçti.

c. Ölünceye Kadar İbadet Devam Eder

﴿حَتَّىٰ آتَيْنَا الْيَقِينَ﴾⁸

Nihayet bize ölüm geldi. Kâfirin yakîn sahibi olması mümkün değil. Kâfire de geldiği burada anlatılıyor.

---

⁷ 74/ Müddessir, 45.

⁸ 74/ Müddessir, 47.

Binâenaleyh *yakîn* burada ölüm manası-
nadır. Ölünceye kadar ibadet devam eder. Akli
başındayken... Mükellefiyet akıl üzerinedir.
Akli olmayana *dîvâne-râ kalem nîst* derler
Farsça. Yani divâneye mükellefiyet yoktur, ka-
nun yoktur. Çünkü divanedir. Ama akıllı olana
vardır. Akli başında oldukça hasta da olsa na-
maz kılmakla mükelleftir. Ayakta kılamazsa
oturarak kılar, oturarak kılamazsa başıyla ima
ederek namazı kılar. Onu da yapamaz gözüyle
ima ederek kılar. Ama vazifesini yapması la-
zım gelir. Ölüm gelinceye kadar Allah'a ibadet
etmek lazım.

Sonra, *ve kâle Te'âlâ:*

﴿وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلاً﴾⁹

Rabbinin ismini zikreyle. Burada da bizim
meşrebimizin doğruluğu çıkıyor ortaya. Allah'ı
zikretmek, tasavvuf yolumuz, tarikat yolumu-
zun, *elhamdülillah*, zikir faaliyetinin âyet-i

---

⁹ 73/ Müzemmil, 8.

kerîmeden delillerinden bir tanesi. Çok deliller var. *Ve'zkür ismi rabbike*. Rabbinin ismini zikret..

Burada “isim” kelimesinin geçmesi önemlidir. Çünkü bazıları zikir kelimesi hatırlamak manasına geldiğinden “hatırda tutarsa, hatırlarsa, unutmazsa” gibi bir manaya alabilirler. Rabbinin ismini de zikret. Al eline tesbihi. *Allah Allah* de, *lâ ilâhe illallah* de diye o da var. Onu netleştiriyor bu âyet-i kerîme.

Ve tebettel ileyhi tebdîlâ. Dünyevî, fânî, boş şeylerden kendi alakanı kes, tam olarak Allah’a yönel, güzel ibadet et. *Masivallah*’tan yüz çevir, Allahu Teâlâ hazretlerine teveccüh eyleyip güzel kulluk eyle demek.

Ve Zilzal Suresi’ndeki âyet-i kerîmede de buyurdu ki; “Kim zerre kadar hayır işlerse âhirette onun karşılığını görecek.” Zerre nedir? Güneş ışığında uçuşan tozlara zerre derler. O kadar küçük ağırlıkta bir iyilik yapsa, hayır yapsa bile zayi olmayacak o ve âhirette onun mükâfatını görecektir kul.

وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ
10 خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا

Siz kendiniz için bu dünyadan âhirete önceden ne gönderirseniz onu âhirette Allah'ın yanında bulacaksınız. Namaz kıldın bu dünyada. Âhirete vardığınız zaman kıldığınız namazın mükafatını alacaksınız. Birisine sadaka verdiniz bu dünyada. Kaç kuruş verdiğiniz orada, Allah'ın huzurunda malum ve karşıda olmuş olacak. Dünyadayken siz kendiniz için hayır cihetinden, hayır olarak ne yaptıysanız onu Allah'ın indinde bulacaksınız. Tespit edilmiş bulacaksınız ve mükâfatını göreceksiniz.

Hüve hayran ve a'zama ecrâ. Allahu Teâlâ hazretleri yaptığınız hayrı mükafatlandırarak, ecrinizi kat kat fazla verecek. Onun mükâfatını daha hayırlı olarak ve ecir bakımından daha fazla olarak göreceksiniz.

---

¹⁰ 73/ Müzemmil, 20.

﴿11﴾ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

Hayırdan ne infak ederseniz, kesenizden, kasanızdan, paranızdan ne infak ederseniz Allah onu çok iyi bilmektedir. Hiç eksik değildir.

وَالْآيَاتُ فِي الْبَابِ كَثِيرَةٌ مَعْلُومَةٌ.

Bu konuda âyetler çoktur ve mâlumdur, diyor. Kur'ân-ı çok okuyanlar için, ezberleyenler için, alimler için mâlumdur da bunları ilk defa duymuş olanlar bile olabilir. Az duymuş olanlar da olabilir. Ama demek istiyor ki; “Bu misallerle yetiniyorum, hepsi bu kadar değildir. Bu konudaki âyet-i kerîmeler çoktur da ben bunları anlatıyorum.”

Gelelim hadîs-i şerîflere. Konuşmaların ne kadar doğru olursa olsun ölçülü olması büyüklerimin bana nasihatidir. Zamana da dikkat ediyorum. Çünkü güzel şeyler dahi çok güzel olmasına rağmen fasıla ile alınacak ki iyice

---

¹¹ 2/ Bakara, 273.

hazmedilsin. Peygamber Efendimiz de Peygamberliğini yirmi üç yılda tebliğ eylemiş.

Yalnız şunu hatırlatırım ki İmam Malik, Mâlikî mezhebinin imamı çok büyük bir hadis alimiydi. Çok büyük fakihti. Mezhep kurucusu İmam Malik, Malik b. Enes hazretleri devrinin en büyük alimi idi. Kapısına birisi gelip hanesinin kapısını çaldığı zaman hizmetçisi sorardı: “Ne o? İmam Efendi’ye, müctehit Efendimize bir fıkıh meselesi mi soracaksın?” “Evet” derse içeriye haber verirdi, o şahıs girerdi. Ona soruyu sorup cevabını hemen verirdi İmam Malik Efendimiz, bekletmezdi.

Ama gelen şahıs “Hayır, ben İmam Malik Efendimiz aynı zamanda hadis ravisidir, ondan hadis almak istiyorum.” derse. Bana hadis rivayet etsin, ben de ondan hadisi alayım, ben de başkasına rivayete salahiyyetli olayım. Hadisin ananevî olarak ağızdan ağıza kişiden kişiye geçişini ondan alarak devam ettiren bir hadis senedinde bir halka olmak istiyorum” dediği zaman. Hadis yazmak isteyen kimseye “içeri buyur” derlerdi. İmam Malik Efendimiz gi-

derdi, gusül abdesti alırdı. Zaten temiz mübarek. Tertemiz ama giderdi bir gusül abdesti alırdı. Salonu en güzel öd ağaçlarıyla tütü-lerdi. Salon, misafirin beklediği odayı, salonu en güzel koku yayan tütüleriyle.

Araplar arasında çok kıymetlidir. Bu Ramazan'da filan umreye gidecek kardeşlerimiz görecekler. Böyle çok pahalı öd ağaçlarını şöyle yakarlar. *Micver* denilen öd ağacı yakma aletleri vardır, zincirli. Yakarlar, ikram ederler. Kabe'nin etrafında bazen dönerken böyle güzel kokuyla dönerler ki tavaf edenlere bir ikram olsun diye.

En güzel öd ağaçlarını yakardı. Salon güzel koku koksun, manzara güzel olsun diye. Sırf o işte kullandığı en kıymetli cübbesini giyerdi, en temiz sarığını sarardı, o iş için kullandığı çok güzel rahlesini koydururdu salona. Gelirdi, edeple diz çökerdi, hadîs-i şerîfi o kişiye söylerdi. O kişi de hadîs-i şerîfi bu atmosfer içinde, bu hava içinde dinler, yazar ve almış olurdu. O da diyecek ki; "Ben İmam

Mâlik'ten şöyle duydum bana şöyle hadis rivayet etti" diyecek. Artık hadis ondan öyle devam edecek.

Bu nedir?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'in hadîs-i şerîfine bu büyük zâtların gösterdiği ilginin ve sevginin nişânesidir. Ve o büyük zatlar her şeyi bizden çok daha iyi bilirler. Bu işi mutlaka haklı sebeplerden yapıyorlar. Onun için bir hadîs-i şerîf fevkalade önemlidir.

Ve emme'l-hadîs. Bu mücahede babındaki hadîs-i şerîflere gelince. *Fe'l-evvel.* "Birincisi" İlk önce bunu söylüyor. İmam Nevevî hadis alimidir. O tütsülerle, güzel kokularla nakledilen, o inci tanesi gibi, elmas parçası gibi olan o hadislerin alimidir. Hepsini toplamış kişilerden. İmam Nevevi çok muhteşem bir kimsedir. *El-evvel* diyor. Sıralamada birinci getirdiği hadîs-i şerîfi okuyacağız.

'An Ebû Hureyrete radiyallahu 'anhu. Ebû Hureyre *radiyallahu anh'*ten rivayet edildiğine göre. Ebû Hureyre dedi ki; *Kâle* Resûlullah *sal-*

lallahu aleyhi ve sellem. Resûlullah, Muhammed-i Mustâfâ *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri şöyle buyurdu:

«إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا. فَقَدْ آذَنَتْهُ
بِالْحَرْبِ. وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ
مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ: وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ
بِالنَّوَافِلِ حَتَّى أُحِبَّهُ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ
الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ، وَبَصَرَهُ الَّذِي يُبْصِرُ بِهِ، وَيَدَهُ الَّتِي
يَبْطِشُ بِهَا، وَرِجْلَهُ الَّتِي يَمْشِي بِهَا، وَإِنْ سَأَلَنِي
أَعْطَيْتَهُ، وَلَئِنْ اسْتَعَاذَنِي لِأَعِيذَنَّهُ»

Innallahe teâlâ kâle. “Hiç şüphesiz kesin ki Allahu Teâlâ hazretleri şöyle buyurmuştur:” *Men ‘âdâ lî veliyyen. Fe-kad âzentühü bi’l-harb*. Kim benim evliyâmdan birisine düşmanlık yaparsa ben ona harp açarım. *Azentuhu*, aşağıda *bi-ennî muhâribun lehu* diye izah ediliyor. Harp açarım ona.

Harp açan kim?

Allahu Teâlâ hazretleri.

Niçin harp açıyor?

Evliyâsına bir eza cefa verici tavır ve muamele yapan kişiye harp açıyor. “Sen benim evliyamdan filanca şahsı üzdün, kalbini kırdın, canını sıktın, ona saygısızlık ettin, onu zarara uğrattın...” filan gibi bir sebeple. Sonra. Bu bir cümle. Bir hadîs-i şerîfin içinde başka başka konular olabilir.

Ve mâ tekarrebe ileyye abdî bi-şey'in ehabbe ileyye mimme'fteradte aleyhi. Kulum bana ona farz kıldığım ibadetlerden daha sevgili bir şeyle yaklaşamaz.

Allah bize neyi farz kılmıştır?

Namaz, oruç, zekât, hac vesaire. Allah'ın farz kıldığı ibadetler Allah'ın en sevdiği ibadetlerdir ve kul Allah'a yaklaşmak istiyorsa bunlardan daha başka bir şeyle Allah'a yaklaşması mümkün değil. En çok bunlarla yaklaşır. Buradan bizim gibi ibadetleri alışkanlık haline getirmiş insanlara şu çıkıyor. Alışmak belasına müptela olmayalım. Alışmak belasından işi ehemmiyetsiz sanmayalım.

Namaz çok önemli bir ibadettir. Oruç çok önemli bir ibadettir. Hac, umre çok önemli bir ibadettir. Zekât çok önemli bir ibadettir. Allah'ın bize farz kıldığı ibadetler çok önemlidir. Çünkü biz onlarla Allah'a yaklaşıcağız ve Allah bunlardan daha çok başka şeyi sevmiyorum, buyuruyor. Bu ibadetleri çok sevdiğini, farz kıldığı ibadetleri en çok sevdiğini bildiriyor.

d. Nafile İbadetin Önemi

Vema yezâlu abdî yetekarrabu ileyye mi'n-nevâfil hattâ ehıbbehu. İnsanın farz olarak yaptığı ibadetler var. Ama Peygamber Efendimiz farz ibadetlerde durmamış, farz çizgisinde durmamış. Ayrıca fazla ve fazilet babından sevgi ve bağlılıktan doğan, muhabbetullahtan doğan başka ibadetler de yapmış. Bu çeşit ibadetlere, farzların dışındaki bu ibadetlere bizim din terminolojimizde, literatürümüzde biz “nevâfil” diyoruz. Nefel, nafile veya nevâfil.

Ama Türkçe'de “nafile” boşuna manasına da gelir. Onunla karıştırmamak lazım. “Nafile uğraşma”, “Boşuna yorulma. Senin dediğini

yapmayacağım.” Nafile aslında burada “fazladan” demek. “Fazladan uğraşma” yani. Ne kadar fazladan gayret sarf etsen olmaz demek ama yanlış anlaşılabilir. Kul onları da yapacak.

Neden?

Peygamber Efendimiz yapmış, Peygamber Efendimiz tavsiye buyurmuş. Tamam, onları yaptığı zaman ki biz tasavvuf yolunun mensupları olarak *elhamdülillah* büyüklerimizden aldığımız edeple onları da yapıyoruz.

Ne olur?

Kulum bana yaklaştırmaya devam eder. Bu nafile ibadetler Allahu Teâlâ hazretlerine yaklaşmayı sağlıyor. Farzların üstüne ilave olarak, bunlarla Allahu Teâlâ hazretlerine yaklaştırmaya süratli ve devamlı bir şekilde devam eder. *Hatta*. “Nihayet ben o kulumu severim.” Sevgili kulum olur o kul. Ben o kulumu nihayet severim. Kul istikrar kazanıyor, iyi bir kul oluyor, Allah da onu seviyor.

Fe-izâ ahbebtuhu küntü sem‘ahü’llezi yesma‘u bihi. Ben onu sevdiğim zaman ne

olur? Bu çok önemli. “Onun işittiği kulağı olurum.” Allah o kulun işittiği kulağı olur.

Ve basarahullezî yubsiru bihi. Gördüğü gözü olur Allah o kulun.

Ve yedehulletî yabtıŝu bihâ. Tuttuğu eli olur Allah o kulun.

Ve richlehulletî yemŝî bihâ. Yürüdüğü ayağı olur Allah o kulun.

Ve in seelenî a'taytehu. Benden bir şey isterse veririm o kuluma. Reddetmem. Kabul olmama durumu yok. İstedini veririm.

Ve leini'steâzenî. Benden bir şeyden korunmayı isterse, “Yâ Rabbi! Beni bundan koru” diye bir şeyden sığınırsa.

Le-uîzzenehu. Mutlaka ben onu korurum diye bu hadîs-i şerîfi burada bitiriyor Buhârî'nin rivayeti olarak.

Allah'ın kişinin işiten kulağı olması ne demek?

Allah her şeyi işittiği için bu Allah'ın sevgili kulu normal insanların işitmediği şeyleri işiten bir insan haline gelir, kerâmet sahibi

olur. “Siz dün akşam falanca yerde şöyle şöyle konuştunuz.” der. Duyar. Neden? Allah duyuyor. Onun duyan kulağı oluyor.

Uzaktaki bir insanın halini görür. Hz. Ömer’in minberden: “Yâ Sayire! Dağa dikkat et! Arkandan seni sarıyorlar!” diye Medine’den İran’a bağırdığı gibi. İran’ı görür Medine’den. Neden? Allah gören gözü oluyor. Allah her şeyi gördüğü için ona yakınlaştırıyor, gösteriyor.

Allah onun tutan eli olur, her şeyi yapabilir. İsteddiği bir şeye eli erişir, kudreti yeter ve yapabilir. Bu kudret Allah’tandır, kuldan değil. Bunu iyi anlamak lazım. Ama Allah’ın kula ikramıdır. Onun için buna “kerâmet” deniliyor. Kerâmet Arapça’da ikram demek. Allah’ın o kula ikramıdır.

Yürüyen ayağı olur. Yani ayakla insan ne yapar? Mesafe kat eder, yürür, mesafe alır. Allah o kimsenin ayağı olur demek bir anda tayyi mekân ile falanca yerden filanca yere gider.

Bunların misalleri çoktur. Canlı misalleri, asrımızdan misalleri, çevremizden misalleri, hocalarımızdan müşahede ettiğimiz misalleri

çoktur. Zaten hadis sahihtir, Buhârî rivayet etmiştir. Zaten İmam Nevevî öyle olmazsa rivayet etmez. Bu mânevî bir gerçeği bildiriyor. Biz bu mânevî gerçeği zaten kendimiz çok büyüklerimizden görmüştüzdür. O halde ne yapmamız gerekiyor? Allahu Teâlâ hazretlerinin emirlerini öğrenip farzlarını güzelce yerine getirmeye çalışmamız gerekiyor. Farzlar formüle edilmiştir. 32 farz vardır, çocuklara öğretilir; 54 farz vardır. Ama farzlar bunlarla sınırlı değildir. Fazladır ama eğitim maksatlı böylece haline getirilmiştir. Bunların şerhleri vardır, açıklamaları vardır. Demek ki çocuklarımıza ilk önce bunları pedagojik yönden sevdirebilmemiz, öğretmemiz lazım. Bir çocuk namazı angarya olarak görmemeli, sevebilmelidir. Abdesti sevebilmelidir. Orucu sevebilmelidir. Allah'ın farzlarını severek yapacak bir insan haline gelmelidir. Allahu Teâlâ hazretleri bizi ârif kullarından eylesin, kendisine yakın, sevgili kullarından eylesin, ibadetini angarya olarak değil de aşk ile şevk ile yapanlardan eylesin, dinimizin esrarına, inceliklerine, tarikatin âdâbına âşinâ eylesin, ömrümüzü rızası yolunda geçirmeye muvaffak eylesin. Bu sahih

hadîs-i şerîfleri okudukça büyüklerimizi rahmetle anıyoruz. Allah cümle evliyâullah büyüklerimize, ecdadımıza rahmet eylesin, kabirlerine nur yağsın, makamları âlâ olsun, dereceleri yüksek olsun, himmetleri üzerimizde hâzır olsun ki Allah onlardan razı olsun ki bize en doğru yolu, hayatlarının bütün ömürleri boyunca semeresi olan, sonucu olan en kıymetli bilgileri bize böyle hazır olarak edep olarak öğretmişlerdir de biz önce onlardan görerek öğrendik. Ondan sonra da işin sağlamlığını kitaplardan okuyarak belgelemiş oluyoruz. Yolumuz doğru. Yolumuzun doğruluğunu da böyle okuduğumuz âyet ve hadislerle *-elhamdülillah-* belgelemiş ve teyit etmiş oluyoruz. Onların da ruhu şâd olsun. Allah onların makamlarını âla eylesin. Himmetlerini üzerimizde hâzır eylesin. Bizi de onların zümresiyle haşreylesin.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

21 Şa'bân 1415 / 22.01.1995

[Bütün DİĞER ÇEŞİTLİ KONUŞMALAR'A PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

